

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารในสมัยที่พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุสุสธมฺโม) เป็นเจ้าอาวาส มีจุดประสงค์เพื่อทราบ 1) การบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารในสมัยที่พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุสุสธมฺโม) เป็นเจ้าอาวาส 2) รูปแบบ/แนวทางการบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารในสมัยที่พระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุสุสธมฺโม) เป็นเจ้าอาวาส และ3)รูปแบบ/แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุสุสธมฺโม) ในฐานะเจ้าคณะภาค 15 โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

สรุป ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารในสมัยที่พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุสุสธมฺโม) เป็นเจ้าอาวาส สามารถสรุปผลเป็นภาพรวมได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ในสมัยที่พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุสุสธมฺโม) เป็นเจ้าอาวาส พบว่า การจัดการศึกษาในวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบันการมาดำรงตำแหน่งของพระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุสุสธมฺโม) เป็นเจ้าอาวาส นับว่าเป็นการก้าวสู่การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารอย่างแท้จริง ท่านมีนโยบายการพัฒนาด้านการศึกษา ดังนี้ คือ พระภิกษุสามเณรวัดพระปฐมเจดีย์ จะต้องศึกษาเล่าเรียนนักธรรมหรือบาลี ตามระเบียบที่กำหนดรับพระภิกษุสามเณรต่างวัด เข้าศึกษาเล่าเรียนนักธรรมหรือบาลี จัดเงินบำรุงการศึกษานักธรรมหรือบาลีให้เพียงพอแก่การจัดการศึกษา ให้รับพระภิกษุสามเณร ผู้ที่มีความประสงค์จะศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี อันเป็นการส่งเสริมการศึกษา ซึ่งเป็นนโยบายหลักของวัด และจัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรมชั้น “นวกภูมิ” ตลอดทั้งปี เพื่อให้พระภิกษุสามเณร ได้ศึกษาพระปริยัติธรรม นอกจากนี้ด้านการบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ของพระธรรมปริยัติเวที ได้จัดการศึกษากว้างขวางครอบคลุมพระภิกษุ สามเณร นักศึกษา ข้าราชการและประชาชนทั่วไป

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุภสขุมโม) ได้เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการด้านการศึกษา จัดเพิ่มเติมขึ้นจากที่เคยจัดอยู่เดิมคือ เป็นผู้ก่อตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นผู้ดำเนินการอบรมบาลีก่อนสอบบาลีสนามหลวงแก่นักเรียนบาลี ก่อตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ และเป็นประธานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดพระปฐมเจดีย์ โดยดำเนินการจัดการศึกษาในวัดพระปฐมเจดีย์ ได้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่เรียกว่า "การศาสนศึกษา" 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 จัดเพื่อตัวบุคคล ระดับที่ 2 จัดเพื่อพระศาสนา และ ระดับที่ 3 จัดเพื่อสังคม ซึ่งในการจัดการศึกษาเพื่อตัวบุคคล นั้นคือภิกษุสามเณรทุกรูปที่บวชในวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารจะต้องศึกษาหลักเบื้องต้นคือพระวินัย สำหรับการจัดการศึกษาเพื่อพระศาสนา นั้นจัดหลักสูตรให้เป็นประโยชน์ในเชิงธำรงรักษาเนื้อหาสาระหรือแก่นสารพระศาสนาเข้าไว้ ได้แก่ การเรียนนักษัตรและบาลี และการจัดการศึกษาเพื่อสังคม ดำเนินการให้โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา คือ เรียนวิชาทางโลกควบคู่กันไปกับเรียนทางธรรมสำหรับการจัดการศึกษาสงเคราะห์ในวัดพระปฐมเจดีย์นั้น จัดให้แก่เยาวชน เป็นการดึงเยาวชนเข้ามาเรียนในวัด โดยเปิดวัดให้เป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และเป็นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ มีความมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ให้เป็นแหล่งการศึกษาเล่าเรียนอย่างแท้จริง ทั้งด้าน การศาสนศึกษา ได้แก่ การจัดการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมแผนกธรรม การจัดการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลีการจัดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การจัดการศึกษาด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การมอบทุนการศึกษา การจัดสร้างอาคารสถานที่ การมอบอุปกรณ์การศึกษา เป็นต้น ท่านได้เป็นแบบอย่างที่ดีของพระสงฆ์ในการแสดงบทบาทของการศาสนศึกษา และได้ดำเนินการบริหารจัดการศึกษาตามขอบเขตของการบริหารจัดการศึกษาของสงฆ์ในภาพรวมของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร โดยท่านใช้การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้ผู้เกี่ยวข้องได้ดำเนินการอย่างมีอิสระ

2. รูปแบบ/แนวทางการบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารในสมัยที่ พระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุภสขุมโม) เป็นเจ้าอาวาส

พระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุภสขุมโม) ได้มุ่งบำเพ็ญคุณประโยชน์ให้ประเทศชาติบ้านเมืองในด้านการศึกษา เป็นสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด โดยยึดอุดมคติที่ว่า ให้มีความขยัน ซื่อสัตย์ อดทน และเสียสละ ท่านมีอุดมคติในการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ประชาชนเป็นผู้นำด้านสติปัญญาความรู้ เป็นผู้นำทางจิตและวิญญาณที่ได้แสดงบทบาทของตนในด้านปัจเจกบุคคลและสังคม ท่านเป็นผู้บริหารการศึกษาที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีเหตุผล และท่านมีการครองตนในฐานะผู้บริหารที่ดี สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงาน มีความยุติธรรม มีจิตสาธารณะ และมีการคิดอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการมีความรู้จริงและปฏิบัติจริง ของท่านจึงทำให้การบริหารประสบผลสำเร็จ เช่น มี

การบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารโดยยึดประชาธิปไตย มีการสร้างทีมงาน และสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงาน เป็นต้น นอกจากนี้ ท่านยังมีบุคลิกภาพที่น่าเคารพเลื่อมใส เป็นที่ศรัทธาของประชาชนโดยทั่วไป ท่านได้แสดงบทบาทหน้าที่ที่สมบูรณ์แบบด้วยการตอบแทนรัฐ โดยการเป็นผู้บริหารโรงเรียน แนะนำ สั่งสอน การเป็นผู้ให้คำปรึกษา และทำหน้าที่ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา เป็นการประยุกต์พุทธธรรมที่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตนและคนส่วนรวม เพื่อสนองงานตามพุทธบัญญัติและมหาเถรบัญชา ทั้งบทบาทการบริหาร บทบาทศาสนศึกษา และบทบาทการศึกษาสงเคราะห์ อย่างสมบูรณ์

จากการวิเคราะห์บทบาทและรูปแบบในการการบริหารจัดการศึกษาของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุภสุธรรมโม) ในฐานะเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร พบว่า สามารถเป็นแบบอย่างที่ดี มีประโยชน์ และนำไปเป็นแบบอย่างในการแสดงบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดี เพราะท่านมีแนวทางในการบริหารการจัดการตามบทบาทและหน้าที่ ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน การใช้ความรู้ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรมของท่านก็มีความหลากหลาย ทันสมัย เข้ากับยุค เข้ากับเหตุการณ์ เป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนให้การทำหน้าที่ในแต่ละบทบาทประสบความสำเร็จ โดยสามารถสรุปเป็น ภาพรวมได้ ดังนี้รูปแบบ/แนวทางการการบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ในสมัยที่พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุภสุธรรมโม) เป็นเจ้าอาวาส มีลักษณะเด่นด้านความเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ เช่น ผู้นำด้านการจัดระบบ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสังคมและชุมชน และด้านพัฒนาตนเองผสมผสานกัน เพื่อบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาปรับใช้ได้ตลอดเวลา มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม นอกจากนั้นพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุภสุธรรมโม) ยังมีความสามารถในการครองตน ครองคน และครองงาน พัฒนาคน พัฒนาคนและ พัฒนางาน ให้ทันเหตุการณ์และทันสมัย มีอุดมการณ์ มีความเสียสละ และเป็นประชาธิปไตย เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และที่สำคัญคือการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. รูปแบบ/แนวทางการส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาของพระธรรมปริยัติเวที(สุเทพศุภสุธรรมโม)ในฐานะเจ้าคณะภาค 15

พระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุภสุธรรมโม)ได้มุ่งบำเพ็ญคุณประโยชน์ให้ประเทศชาติบ้านเมืองในด้านการศึกษา เป็นสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด โดยยึดอุดมคติที่ว่า ให้มีความขยัน ซื่อสัตย์อดทน และเสียสละ ท่านมีอุดมคติในการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ประชาชนเป็นผู้นำด้านสติปัญญา

ความรู้ เป็นผู้นำทางจิตและวิญญาณที่ได้แสดงบทบาทของตนในด้านปัจเจกบุคคลและสังคม ท่านเป็นผู้บริหารการศึกษาที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีเหตุผล และท่านมีการครองตนในฐานะผู้บริหารที่ดี สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงาน มีความยุติธรรม มีจิตสาธารณะ และมีการคิดอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการมีความรู้จริงและปฏิบัติจริง ของท่านจึงทำให้การบริหารประสบผลสำเร็จ เช่น มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารโดยยึดประชาธิปไตย มีการสร้างทีมงาน และสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงาน เป็นต้น นอกจากนี้ ท่านยังมีบุคลิกภาพที่น่าเคารพเลื่อมใส เป็นที่ศรัทธาของประชาชนโดยทั่วไป ท่านได้แสดงบทบาทหน้าที่ที่สมบูรณ์แบบด้วยการตอบแทนรัฐ โดยการเป็นผู้บริหารโรงเรียน แนะนำ สั่งสอน การเป็นผู้ให้คำปรึกษา และทำหน้าที่ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา เป็นการประยุกต์พุทธธรรมที่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตนและคนส่วนรวม เพื่อสนองงานตามพุทธบัญญัติและมหาเถรบัญชา ทั้งบทบาทการบริหาร บทบาทศาสนศึกษา และบทบาทการศึกษาสงเคราะห์ อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุน การบริหารจัดการศึกษา ด้วยการวางแผน การกระจายอำนาจ การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การจัดสรรงบประมาณ รวมทั้งมีการรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

การดำเนินการของพระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุสุสขมฺโม) ในฐานะเจ้าคณะภาค 15 นั้นท่านให้การสนับสนุนส่งเสริมการบริหารการศึกษาทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจนก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในการจัดการศึกษาของสงฆ์ในภาคปกครองสงฆ์ 15 ซึ่ง นับว่าพระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุสุสขมฺโม) ท่านเป็นพระเถระที่รอบรู้ ทั้งคันถธุระ วิปัสสนาธุระ มิวชา ปัญญา ปฏิภาณ ประสพการณ์ ปณิธาน ได้ทำบทบาทหน้าที่ของความเป็นนักบริหารจัดการศึกษาที่ดีทำบทบาทหน้าที่สนองงานคณะสงฆ์ด้วยความเรียบร้อยมีความรักเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ด้วยความเป็นเยี่ยมเปี่ยมด้วยคุณธรรม ท่านมีบุคลิกภาพที่น่าเลื่อมใส ปฏิภาณว่องไว รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่นำมาใช้ง่าย ๆ ใกล้เคียง ตรงประเด็น เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยสงฆ์อย่างแท้จริง

4. อตชีวประวัติ คุณูปการที่เป็นผลมาจากการบริหารจัดการศึกษาของพระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุสุสขมฺโม)

ชีวประวัติของพระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุสุสขมฺโม) สามารถสรุปได้ดังนี้ ทั้งด้านชาติภูมิ การศึกษา และการทำงานของท่านนั้น ทำให้ทราบถึงความมานะพยายาม ความอดทน ความตั้งใจที่จะประพฤติปฏิบัติทั้งในทางโลกและทางธรรมอันก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาลแก่สังคม ประเทศชาติและศาสนา ดังนั้นเกียรติคุณความดีที่พระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุสุสขมฺโม) ที่ได้ปฏิบัติศาสนกิจและการศาสนศึกษาจึงได้ปรากฏเด่นชัดมากขึ้นทำให้ท่านเป็นพระเถระที่เคารพรักของพุทธศาสนิกชนทั่วไป พระธรรมปริยัติเมธี (สุเทพ ศุสุสขมฺโม) ท่านมีบทบาทสำคัญยิ่งในด้าน

การบริหารจัดการศึกษาของวัดในเขตปกครองของสงฆ์ภาค 15 (จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และสมุทรสงคราม) เป็นนักบริหารทั้งทางธรรมและทางโลกที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง ซึ่งเป็นที่ยอมรับในความเป็นนักบริหารทั้งในวงการพระพุทธศาสนาและในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง จึงได้รับความไว้วางใจจากคณะสงฆ์ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค 15 และได้รับการยกย่องประกาศเกียรติคุณอย่างมากมาย เฉพาะที่โดดเด่นและสำคัญ ดังนี้ ได้รับพระราชทานเสมาธรรมจักรและเกียรติบัตร รางวัลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาประเภทส่งเสริมการศึกษา จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้รับพระราชทานโล่และเข็มเครื่องหมาย ในฐานะผู้สร้างคุณประโยชน์ให้แก่มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้รับเชิญเป็นกรรมการที่ปรึกษามูลนิธิ ราชประชานุเคราะห์ ประจำจังหวัดนครปฐม ตามคำเชิญของมูลนิธิ (สมัยที่ 1) ได้รับพระราชทานพุดกาชาดสมนาชั้นที่ 1 จากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ องค์สภานายิกาสภาภาษาไทย ได้รับถวายปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (ศศ.บ.) สาขาพัฒนาชุมชน จากสถาบันราชภัฏนครปฐม ได้รับพระราชทานปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (พธ.ด.) สาขาสังคมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการฝ่ายศึกษาสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ได้รับถวายใบประกาศสดุดีเกียรติคุณ และรับเครื่องหมาย “กิตติกรรมประกาศ” จากคณะสงฆ์ประเทศศรีลังกา ได้รับพระราชทานโล่ มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นกรรมการที่ปรึกษามูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ประจำจังหวัดนครปฐม ตามคำเชิญของมูลนิธิฯ (สมัยที่ 2) ได้รับพระราชทานโล่ มหิดลวราวุธสรณ์ จากพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชธิดาในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตำแหน่งประธานกรรมการสถานศึกษา ตำแหน่งประธานกรรมการสถานศึกษา ตำแหน่งประธานกรรมการที่ปรึกษา ในวิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม จังหวัดนครปฐม และจังหวัดในเขตปกครองสงฆ์ ภาค 15 ได้รับถวายปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการศึกษาตลอดชีวิต และการพัฒนามนุษย์ (ศษ.ด.) จากมหาวิทยาลัยศิลปากร รับรางวัลเชิดชูเกียรติทางวัฒนธรรมจากสมาคมผู้นับถือพุทธศาสนาโลก และรับรางวัล คำประกาศเกียรติคุณและตราธรรมจักรพุทธศาสนาจากประธานแห่งองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ค้นพบจาก การบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารในสมัยที่พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุตมฺโม) เป็นเจ้าอาวาส และในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าคณะภาค 15 ท่านมีรูปแบบการบริหารการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุน

การศึกษา ตลอดจนคุณภาพของการของท่านในด้านการศึกษา สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. จากข้อค้นพบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ในสมัยที่พระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ สุสฺสขมฺโม) เป็นเจ้าอาวาส มีการบริหารจัดการศึกษา ในรูปของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และการจัดการศึกษาระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนการให้การศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล และการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเช่น การให้ทุนสงเคราะห์เด็กยากจน การมอบวัสดุอุปกรณ์ การสร้างอาคารสถานที่ การบริจาคทรัพย์ เพื่อการจัดการศึกษา และการอบรมต่าง ๆ เป็นต้น นับว่าเป็นการก้าวสู่ยุคของการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารอย่างแท้จริง ดังที่ พระราชวรมุนี (ประยูร ปรยุตฺโต) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ควรตระหนักมัน้อยู่เสมอในหน้าที่เดิมแท้ของตนตามธรรมเนียม และจากฐานะนี้จึงเริ่มบทบาทใหม่ หรือปรับปรุงบทบาทเก่าขึ้นในรูปใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง 3 อย่าง คือ การศึกษา การเผยแพร่ และการสงเคราะห์เมื่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมในอดีต เป็นสิ่งที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับสังคมให้ใกล้ชิดกัน ในลักษณะที่พระสงฆ์เป็นผู้นำทางปัญญา เป็นผู้สอนวิชาการต่าง ๆ ให้แก่คนในสังคม สอดคล้องกับ พระครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร (แยมเดช) พบว่า การจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสื่อการเรียนการสอน, ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน, ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน, และ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เห็นว่า ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนควรจัดให้มีคณะกรรมการบริหารที่ชัดเจนและควรมีการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดกิจกรรมที่ประกอบการเรียนรู้และน่าสนใจและทันสมัยมากขึ้น ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรเพิ่มสื่อการเรียนการสอนให้มากและทันสมัย ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนควรนำผลการเรียนของนักเรียนมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เช่นเดียวกับพระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปกสุสโร) พบว่า พระสงฆ์มีการประยุกต์งานด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้วยการช่วยเหลือสังคมอย่างต่อเนื่อง บทบาทการสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นงานเกี่ยวกับ การใช้อาคารสถานที่ภายในวัด ใช้เป็นที่ประชุมของหน่วยงานราชการ เป็นที่ประชุมของชุมชนหมู่บ้าน ตำบลในท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ประชาชน หรือจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่น การช่วยเหลือเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน นอกจากนี้ เจ้าอาวาสแบ่งที่วัดให้จัดตั้งสถานศึกษา สถานีนอนามัย ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หรือที่ตั้ง

ของหน่วยราชการ งบประมาณหมู่บ้าน ตลอดจนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น เกิด อุทกภัย พระสงฆ์จัดการรวบรวม เครื่องอุปโภคบริโภคจากผู้มีจิตศรัทธานำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย เพื่อให้สังคมได้ปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุ คือทาน ศีล ภาวนา ส่วนผลการดำเนินงานด้าน การสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ เป็นการดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ หรือสถานที่ ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป ได้แก่ผลด้านสาธารณประโยชน์ ทำให้ได้สิ่งก่อสร้าง ต่างๆ เช่น สถานีอนามัย หอสมุด ศาลาประชาคม ซึ่งส่งผลให้เกิดแหล่งรักษาโรค และแหล่ง เรียนรู้ต่างๆ ด้านจิตใจทำให้ประชาชนทั่วไปเห็นบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่องานสาธารณสงเคราะห์ และเกิดศรัทธายิ่งขึ้น ซึ่งในเรื่องนี้ พระครูปฐมเขตวิกรม (สมพงษ์ รัววิญโญ) พบว่า ประสิทธิภาพ การบริหารงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานีนั้นมีการบริหารงาน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา 5) ด้านการสาธารณูปการ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และพระครูใบฎีกา บุญชู ชุตินฺธโร (บุญวงศ์) พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นฐานรองรับ การศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ดี การจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานั้น เป็นการจัดการศึกษาในระบบตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อสนองนโยบายของรัฐ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ ประชากรของ ชาติให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข และมีทักษะในการดำรงชีวิตในสังคม ให้เป็นสุข พัฒนาภูมิ ความรู้ของพระภิกษุ-สามเณร ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ การบริหารงาน ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ เป็นองค์กรหลักที่ ควบคุม และส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง ส่วน พระสุภาพ อภิชาโต (โทนหงส์สา) พบว่า การ บริหารวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาลนั้นต้องอาศัยหลักการมีเหตุผลและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของ ทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับวัดควรให้เจ้าอาวาสและผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล เพราะถือว่าทั้งสองฝ่ายเป็นผู้นำในการบริหารวัด และหมู่บ้านให้มีการบริหารจัดการได้อย่างมีระบบควรมีการพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์และ สามเณร โดยนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาใช้เพื่อพระสงฆ์ และสามเณร ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นไป และสนับสนุนเกี่ยวสาธัญปโภคในเรื่องการรักษาพยาบาลเวลาพระสงฆ์ และสามเณร ด้วยการตั้ง กองทุนไว้สำหรับสนับสนุน ก่อนหน้านี้ จริยา จัตุพร พบว่า พระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีบทบาท หน้าที่ทั้งทางโลกและทางธรรม โดยทำหน้าที่ด้านการศึกษาของชาติด้วยทำให้พระสงฆ์มีบทบาท และหน้าที่เกี่ยวข้องกับบ้าน วัด โรงเรียน และต้องมีบทบาทอย่างกว้างขวางในการช่วยเหลือ สงเคราะห์สังคมมากขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนากิจการ คณะสงฆ์ และพระมหामหา อภินนุโท (ดวงคุณ) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีดังนี้ ผู้บริหารและครูสอนมีความเห็นว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุดคือด้านการบริหารทั่วไป รองลงมาด้านพฤติกรรมการสอนของครู ด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านหลักสูตร และด้านการสนับสนุนจากชุมชน มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเรียงตามลำดับส่วนนักเรียนมีความเห็นต่อระดับปัจจัยที่มีผลด้านพฤติกรรมการสอนของครูมากที่สุด รองลงมาด้านสภาพแวดล้อม ด้านหลักสูตร ด้านการบริหารทั่วไปและด้านการสนับสนุนจากชุมชน มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามลำดับ นอกจากนี้ พระครูชัยกิจจารักษ์ ฐิตธมฺโม (เทวินทร์) พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของพระสังฆาธิการ พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของพระสังฆาธิการ อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านการจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการประเมินผลการเรียน สำหรับพระไพศาล ปัญญาอุฑฺโฒ (หมวดแดง) พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ด้านบุคลากร ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสื่ออุปกรณ์การสอน อยู่ในระดับปานกลาง ทำนองเดียวกับ พระปลัดสมควร อธิบุญโญ (วงศ์วรรณ) พบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่ง/หน้าที่ อายุพรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก และวุฒิการศึกษาทางธรรมมีความสัมพันธ์กันและ การเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี เป็นความจำเป็นเพราะผู้เรียนจะได้ความรู้พระธรรมวินัย ได้ปฏิบัติตามคำสอนให้ถูกต้องเหมาะสม และปฏิบัติการสอนผู้อื่นให้รู้และปฏิบัติตามได้ด้วยปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรง สำนักเรียนบาลีประจำจังหวัดยึดหลักบริหารจัดการที่ว่าทุกคนมีส่วนร่วมและมีส่วนสำคัญในการจัดการการศึกษา ทั้งฝ่ายคณะผู้บริหารและฝ่ายผู้เรียนจะต้องร่วมกันพัฒนาศึกษาตามขีดความสามารถต้องร่วมแรงและร่วมใจกันรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ตัวเองรับผิดชอบเมื่อถึงวาระการประชุมตามเกณฑ์ที่วางไว้ทุกฝ่ายจะต้องมาประชุมร่วมกันเพื่อให้รู้ข้อบกพร่อง วางแผนแก้ไขและพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ พระครููปทุมเขตวิกรม (สมพงษ์ รัวีวณฺโณ) พบว่า พระสงฆ์และประชาชน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของวัดพัฒนานั้นมีการบริหารงาน 6 ด้านคือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ส่วน พระมหาไชยณรงค์ ภัทฺถมฺณี (เสริมแก้ว) พบว่า งานด้านสาธารณสงเคราะห์ของวัดนั้นมีความสำคัญมากเพราะเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนช่วยเหลือคน ช่วยเหลือสังคม และบทบาทของพระสงฆ์และวัดนั้นสามารถเข้าถึงประชาชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านภัยพิบัติต่างๆ ทั้งพระสงฆ์และวัดทั่วประเทศก็ได้ให้การสงเคราะห์กันเป็นอย่างมาก ตลอดจนการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจน และการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนได้เป็นอย่างดีในการพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์นี้ต้องอาศัยหลักธรรม

ทางพระพุทธศาสนาจะมีประโยชน์ต่อชุมชนมาก ก็ต้องอาศัยยึดหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ประการทำให้การทำงานด้านการสาธารณสงเคราะห์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตลอดจนสามารถที่จะยึดเหนี่ยวน้ำจิตน้ำใจทั้งวัดและทั้งบ้านและผู้ที่อยู่อาศัยในเขตชุมชนนั้นก็พลอยได้รับประโยชน์รับความสุขเสมอ ซึ่งในเรื่องนี้ พระนิมิต กลิ่นดอกแก้ว พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ สุปรียา ธีรสิรานนท์ พบว่า กระบวนการเรียนรู้ในสถาบันสงฆ์ ได้ยึดแนวการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการฝึกฝนและพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การเรียนรู้เกิดจากองค์ประกอบ คือ อายุคนะภายใน ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อายุคนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งที่ถูกต้องกาย (โศภณูปะ) อารมณ์ที่เกิดกับใจ (ธรรมารมณ์) และวิญญูณ คือ ความรู้ที่เกิดขึ้น เมื่ออายุคนะภายในและอายุคนะภายนอกกระทบกัน เมื่อองค์ประกอบทั้ง 3 ประจวบพร้อมกันจึงเกิดผัสสะ ผัสสะจึงเป็นจุดเริ่มต้นการเรียนรู้ของมนุษย์ ข้อมูลต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาทางอายุคนะจะเป็นข้อมูลหรือความรู้ได้ต้องผ่านการแปลความหมายด้วยจิต โดยประมวลผลจนเกิดเป็นความรู้และสื่อสารกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญกับจิตและการรับรู้ทางอารมณ์ต่างๆ อันเป็นสภาวะเฉพาะของจิตที่ไม่สามารถทดลองได้ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ เช่น ความดีใจ พอใจ เสียใจ เป็นต้น โดยมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 หรือกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา บังคับภายนอกและบังคับภายในมีความสำคัญเท่าๆ กัน หรือกล่าวได้ว่ามนุษย์จะมีความสมบูรณ์เมื่อชีวิตของมนุษย์มีความสัมพันธ์ครบ 3 ด้าน คือ พฤติกรรม จิต และปัญญา

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารในสมัยที่พระธรรมปริยัติเมธี(สุเทพ ศุสุสขุมโ) เป็นเจ้าอาวาสนั้น ประกอบด้วย การศาสนศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้กับพระภิกษุ สามเณร หรือ การสนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุ รวมทั้งการส่งเสริมทุกทางที่จะทำให้ภิกษุสงฆ์ สามเณร ได้มีโอกาสศึกษาพระปริยัติธรรม และวิชาการต่าง ๆ ทุก ๆ วิธี ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การศึกษาพุทธศาสนาวินัย การจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการศึกษาสงเคราะห์

2. รูปแบบ/แนวทางการบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารในสมัยที่ พระธรรมปริยัติเมธี(สุเทพ ศุสุสขุมโ) เป็นเจ้าอาวาส

รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารในสมัยที่พระธรรมปริยัติเมธี(สุเทพ ศุสุสขุมโ) เป็นเจ้าอาวาส พบว่า สามารถเป็นแบบอย่างที่ดี มีประโยชน์สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการแสดงบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

ประสิทธิผลได้เป็นอย่างดี เพราะท่านมีทั้งรูปแบบและแนวทางในการบริหารการจัดการตามบทบาท และหน้าที่ ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน การใช้ความรู้ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรมของท่านก็มีความหลากหลาย ทันสมัย เข้ากับยุค เข้ากับเหตุการณ์ เป็นปัจจัยส่งเสริม สนับสนุนให้การทำหน้าที่ในแต่ละบทบาทประสบความสำเร็จ โดยสามารถสรุปเป็น ภาพรวมได้ ดังนี้

รูปแบบ/แนวทางการบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ในสมัยที่พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุตฺตโม) เป็นเจ้าอาวาส มีลักษณะเด่นด้านความเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ เช่น ผู้นำด้านการจัดระบบ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสังคมและชุมชน และด้านพัฒนาตนเองผสมผสานกัน เพื่อบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาปรับใช้ได้ ตลอดเวลา มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม นอกจากนี้พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุตฺตโม) ยังมีความสามารถในการครองตน ครองคน และครองงาน พัฒนาดน พัฒนาคณะ และ พัฒนางาน ให้ทันเหตุการณ์และทันสมัย มีอุดมการณ์ มีความเสียสละ มีทักษะการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และเป็นนักประชาธิปไตย เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และที่สำคัญคือการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุตฺตโม) เป็นพระเถระนักบริหารและนักจัดการ เปี่ยมไปด้วยเมตตาธรรม มีลักษณะเด่นด้านความเป็นผู้นำ และมีความสามารถในการครองตน ครองคน และครองงาน พัฒนาดน พัฒนาคณะ และ พัฒนางาน ให้ทันเหตุการณ์และทันสมัย ดังที่ พระธรรมโกศาจารย์ ไว้ว่าการบริหารที่ดีต้องเป็นผู้รู้เท่าทันสถานการณ์ต่างๆ อย่าเป็นผู้ตกข่าว บริหารต้องรวดเร็วและแม่นยำการจะแก้ไขปัญหาใดๆ นั้นต้องแก้ไขในขณะนั้น ให้ติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง อุปมาเปรียบว่าตีเหล็กต้องตีตอนเหล็กร้อน การบริหารต้องมีการจัดระบบให้ลำดับเหตุการณ์ให้เหมาะสม และการทำงานเชิงรุก รู้ทัน รู้คน รู้งาน รู้การ พิจารณาความคิดความชอบให้กำลังใจด้วยผลงานที่เขาได้ทำ นั่นคือ การส่งเสริมคนดีมีฝีมือได้ทำงานสอดคล้องกับ

พระมหาปริยัติ สิวาวัตร พบว่า นโยบายและการบริหารงาน การปกครองบังคับบัญชา ค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล สภาพการทำงานและความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน นั้นมีผลโดยตรงต่อการบริหารจัดการ และพระครูสุตฺตวิสุทฺธิคุณ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมากที่สุดคือ การสนับสนุนของชุมชน และพระมหาสรพงษ์ การุญ พบว่า ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี มาจาก ด้านปัจจัยนำเข้า เช่น ผู้บริหารซึ่งมีลักษณะเป็นพระนักบริหาร นักพัฒนานักการศึกษา มีความสามารถในการวางแผนงาน มีความเสียสละ ตัดสินใจด้วยความยุติธรรม ครุมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ

เข้าใจหลักสูตร และเป็นแบบอย่างที่ดี หลักสูตรครูเตรียมหลักสูตรก่อนใช้และประเมินผล อาคารสถานที่ที่มีการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างดี งบประมาณ มีการใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ สื่อการเรียนการสอน มีการนำสื่อมาใช้งานได้เหมาะสม ด้านกระบวนการ เช่น ผู้บริหารโรงเรียน มอบงานตามถนัด ตรวจสอบงานประชุมแนะนำครูจัดทำงบประมาณอาคารสถานที่อุปกรณ์เพียงพอ และแก้ปัญหารวดเร็ว ครูเตรียมเนื้อหาเหมาะสมใช้สื่อในการเรียนการสอนดี มีรายงานผล และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม มีการนิเทศครูเป็นการภายในประเมินผลโดยเยี่ยมชมชั้นเรียน และแนะนำรายบุคคล ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือบริจาคตริพย์สิ่งของ มาช่วยงาน และเป็นลูกจ้างรายเดือน กลุ่มคนที่มีส่วนร่วมคือกลุ่มบุคคลในชุมชน ได้แก่ ประชาชนทุกหน่วยงานในอำเภอตากฟ้า กลุ่มบุคคลนอกชุมชน ได้แก่ ประชาชนนอกอำเภอตากฟ้า และวิธีการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่มีส่วนร่วมโดยสมัครใจและถูกชักชวน สอดคล้องกับ นิติรัฐ วรรณวิริยวัตร พบว่า ผู้บริหารได้บริหารงานที่เน้นการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารตน ตามหลักของสัปปริสธรรม (ธรรมของคนดี) ทั้ง 7 ประการ คือ ชัมมัตตะ (รู้จักเหตุ) อัตถัตตะ (รู้จักผล) อัตตัตตะ รู้จักตน มัตตัตตะ (รู้จักประมาณ) กาลัตตะ (รู้จักกาล) ปริสัตตะ (รู้จักชุมชน) และปโรปรัตตะ (รู้จักเลือกคบคน) การบริหารคน ตามหลักพลธรรม (ธรรมเป็นกำลังในการบริหารงาน) ทั้ง 4 ประการคือ ปัญญาพละ (ใช้ปัญญา) วิริยพละ (ใช้ความเพียร) อนวัชชพละ (ใช้ความสุจริต) สังคหพละ (ใช้มนุษยสัมพันธ์) และการบริหารงานตามหลักกัทธิ บาทธรรม (ธรรมที่นำทางสู่ความสำเร็จ) ทั้ง 4 ประการคือ จันทะ (มีความสนใจ) วิริยะ (มีความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความเอาใจใส่) วิมังสา (หมั่นทบทวนการทำงาน) รวมถึงการบริหารงานตามหลักภราวาสธรรม (ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน) ทั้ง 4 ประการ คือ สัจจะ (มีความจริงใจ) ทมะ (มีความข่มใจ) ขันติ (มีความอดทน) และจาคะ (มีการเสียสละ) และพระครูใบฎีกา อภิชาติ ธรรมสุโท (พรสุทธิชัยพงศ์) พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาส ควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนทั้งทางโลกและทางธรรมภายในวัด และควรสนับสนุนให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถขึ้นมาเป็นครูสอน และควรจัดให้มีการอบรมครูพระทุก 6 เดือน สำหรับพระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม พบว่า การจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ควรมีลักษณะสำคัญ 6 ด้าน คือ (1) สนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตของบุคคลในชุมชน โดยมี การให้บริการที่สนองตอบการเรียนรู้และการพัฒนาประชาชนในชุมชน (2) มีกิจกรรมที่นำไปสู่กระบวนการคิดเพื่อการแก้ปัญหาชุมชน (3) มีการให้บริการที่ส่งเสริม และพัฒนาการเรียนรู้สารสนเทศให้แก่ชุมชนในวัด (4) เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน (5) มีความรื่นรมย์และมีชีวิตชีวมี่กิจกรรมบันเทิงที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม และได้เรียนรู้จากสารบันเทิง (6) เป็นเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้เสมือนจริงวัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนด้วยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งใน

ด้านศาสนธรรมและความรู้นอกระบบอื่น ตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น รูปแบบการศึกษาในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยแล้วนำไปพัฒนาจิตใจและสร้างคุณภาพในการดำรงชีวิตของประชาชน และเสมอจิต ชูหอยทอง พบว่า เจ้าอาวาส ควรดำเนินกิจกรรมพื้นฐาน 4 ประการอันได้แก่การวางแผน(Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำและสั่งการ(Leading and Directing) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการบริหารจัดการ และใช้ชุมชนเป็นฐาน เน้นปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านวัด โรงเรียนและส่วนราชการหรือ “บวร” เป็นหลักเมื่อเกิดปัญหาในการบริหารงาน จะใช้วิธีการสื่อสารในการแก้ไขปัญหาและสร้างความเข้าใจ เพื่อป้องกันปัญหาในอนาคต และเจ้าอาวาสมีใจรักและความมุ่งมั่นทุ่มเทที่จะพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์ กลางการเรียนรู้ในชุมชนอย่างแท้จริง มีการเตรียมความพร้อมของวัดในด้านต่าง ๆ เน้นสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนสนใจปัญหาของชุมชน จัดแหล่งและกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆขึ้นในวัดเพื่อให้เด็กเยาวชนและคนในชุมชนสามารถเข้ามาเรียนรู้ตามอัธยาศัย มีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ คิคนอกกรอบ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของวัดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้าใจและศรัทธาในกิจกรรมที่วัดทำ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนประเทศชาติและเกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อวงการพระพุทธศาสนาสืบไป สอดคล้องกับ พระครูใบฎีกาบุญชู ชูติปัญญา (บุญวงศ์) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นฐานรองรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ดี การจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานั้นเป็นการจัดการศึกษาในระบบตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อสนองนโยบายของรัฐ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาภูมิความรู้ของพระภิกษุ-สามเณร ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำนองเดียวกับ พระมหาเมธา อภินนุโท (ดวงคุณ) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมากที่สุดคือด้านการบริหารทั่วไป รองลงมาด้านพฤติกรรมการสอนของครู ด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านหลักสูตร และด้านการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งในเรื่องนี้ พระครูชัยกิจจารักษ์ ฐิตธมฺโม (เทวินทร์) พบว่า วิธีแก้ปัญหาก็ดี คือ ควรสรรหางบประมาณมาดำเนินการให้เพียงพอต่อความต้องการด้านการจัดการศึกษา ควรสรรหาครูที่มีความรู้ ภูมิความรู้แตกฉานและเข้าใจทั้งทางโลกทางธรรม เป็นระบบที่ดี สอดคล้องกับ พระปลัดสมควร อธิปญฺโญ (วงศ์วรรณ) เสนอแนะว่า ควรยึดหลักบริหารจัดการที่ว่าทุกคนมีส่วนร่วมและมีส่วนสำคัญในการจัดการการศึกษา ทั้งฝ่ายคณะผู้บริหาร และฝ่ายผู้เรียน เจ้าอาวาสและครูสอนควรจัดหางบประมาณมาสนับสนุน สำหรับพระมหาไชยณรงค์ ภทฺทมนฺี (เสริมแก้ว) พบว่า โดยภาพรวมงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของวัดนั้นมีความสำคัญมากเพราะเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนช่วยเหลือคน ช่วยเหลือสังคม และบทบาทของพระสงฆ์นั้นต้องอาศัยยึด

หลักสังฆวัตถุธรรม 4 ประการทำให้การทำงานด้านการสาธารณสงเคราะห์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตลอดจนสามารถที่จะยึดเหนี่ยวน้ำใจทั้งวัดและทั้งบ้านและผู้ที่อยู่อาศัยในเขตชุมชนนั้นก็จะพลอยได้รับประโยชน์รับความสุขเสมอและข้อเสนอแนะในบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัด คือควรมีการวางแผนที่ดีในการบริหารจัดการ การกระจายงานและการประชาสัมพันธ์ ควรสนับสนุนเฉพาะบางกิจกรรมที่มีความสำคัญและไม่ต้องใช้พื้นที่ในการจัดกิจกรรมมากนักเนื่องด้วยสถานที่ทางวัดไม่ค่อยพอเพียงและควรมีการจัดตั้งกองทุนสำรองเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติและจัดให้มีการเปิดรับอาสาสมัครช่วยเหลือกิจกรรมที่อาจจะมียากขึ้นในอนาคต

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ สุสุตธมฺโม) ท่านทำบทบาทและหน้าที่ ของผู้บริหารและจัดการ ศึกษาที่มีทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มีประสิทธิภาพสามารถประยุกต์ใช้หลักการบริหาร ท่ามกลางสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน ท่าน เป็นพระสงฆ์ในปัจจุบันที่ปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น มุ่งพัฒนาให้เป็นคนดีในอนาคต ด้วยการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดียังทำให้การบริหารจัดการของท่านสำเร็จตามเป้าหมาย ท่านเป็นนักบริหารการจัดการศึกษาที่ดี ที่ทำประโยชน์ต่อวงการศึกษามาโดยทั่วไป ในการได้รับเกียรติความไว้วางใจให้ทำบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญผ่านภารกิจด้านการบริหารการจัดการศึกษา การศาสนศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์อันเป็นกิจการงานที่สำคัญของท่านโดยท่านแสดงความเป็นผู้นำที่ดี ที่มีความสามารถในการครองตน ครองคน และครองงาน รวมทั้งการพัฒนาตน พัฒนาคนและพัฒนางาน ตลอดจนได้นำการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ภาพที่ชัดเจนในการบริหารจัดการศึกษาของสงฆ์ว่า สถานศึกษาควรดำเนินตามแนวทางของพุทธ คือ ท่านผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน นั่นคือ นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ สอดคล้องกับ สุมณ อมรวิวัฒน์ ที่กล่าวว่า ไตรสิกขาเป็นระบบและกระบวนการของชีวิตซึ่งครอบคลุมหลักการพัฒนามนุษย์ โดยใช้ชีวิตวิถีชีวิต และการพัฒนาชีวิตที่ครอบคลุมทุกมิติ ทุกกลุ่มสาระ ทุกพื้นฐานของสังคม กลมกลืนได้ สักส่วน สมดุลและเชื่อมโยงกับธรรมชาติ มีลักษณะเป็นองค์รวม หล่อหลอมเกิดประโยชน์ นำไปสู่การพัฒนาเต็มศักยภาพผู้เรียนพัฒนาทั่วทั้งกาย จิต และปัญญา ดังนั้น หลักไตรสิกขา จึงถือว่าเป็นหลักการบูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรมที่ผู้บริหาร โรงเรียนควรนำมาใช้ในการบริหาร โรงเรียน เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ของโรงเรียน คือ (1) การมีทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงามต่อตนเอง สังคมและโลกที่ตนอยู่ (2) การตระหนักรู้ว่า ทุกคนต่างก็อยู่ในฐานะผู้ที่ต้องเรียนรู้ มิใช่เพียงการให้การศึกษาแก่เด็ก พัฒนาแต่เด็กเท่านั้น (3) การเป็นกัลยาณมิตรระหว่างกัน เช่นเดียวกับ วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กินาวงศ์ กล่าวว่า หลักพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับหลักการบริหาร

จำนวน 7 หลักธรรม ได้แก่ ธรรมอันทำให้งาม 2 สุจริต 3 ฌราวาสธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 กัลยาณมิตร 7 สัมปยุตธรรม 7 และโยนิโสมนสิการ 10 เป็นต้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนับว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกับรูปแบบที่พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุภสุตมฺโม) ใช้ในการบริหารการจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุภสุตมฺโม) ท่านเป็นนักบริหารการศึกษาที่รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ท่านบริหารจัดการศึกษาโดยมีการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนทั่วไปได้รับความรู้เป็นไปในบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาทำให้ประชาชนทั่วไปทราบและสนับสนุนตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารมากขึ้น สอดคล้องกับพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ที่กล่าวว่า การทำงานเรื่องการบริหารการศึกษานั้น ต้องมีการประชาสัมพันธ์และวางแผนงานที่ดี เพราะสังคมในปัจจุบันเราอยู่ในสังคมที่มีการแข่งขันสูงในทางพระพุทธศาสนาต้องมีมิตรแท้เพื่อประโยชน์ที่จะได้จากการเป็นคนดีมีคุณธรรม สามารถผูกมิตรกับผู้อื่น นับเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจชาวพุทธ การมีคุณธรรมนับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนในปัจจุบันจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์ต้องเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น ทั้งทางโลกและทางธรรม ด้วยการจัดการเรียนการสอนมิใช่เฉพาะปริยัติเท่านั้นแต่ยังมีสอนปฏิบัติและจะส่งผลถึงปฏิเวธในอนาคต นอกจากนั้นในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษายังมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ทันสมัยจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับพระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต) กล่าวว่า พระสงฆ์ในฐานะผู้นำในสังคมไทย มี 2 ด้าน คือ 1) การเป็นผู้นำด้านศีลธรรม จิต วิทยญาณ ศาสนา ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ 2 อย่าง คือ ความแม่นยำในพระพุทธพจน์ พระไตรปิฎก และกัมภีร์ที่เกี่ยวข้องความลึกซึ้งในจิตภาวนา มีสมาธิและฉลาดในเรื่องจิตของตนและผู้อื่น รวมทั้งมีศิลปะในการถ่ายทอด เช่น บรรยาย ปาฐกถา เขียนบทความ หนังสือ และตำรับตำรา 2) ความเป็นผู้นำทางด้านสติปัญญา จะต้องทราบศาสตร์สมัยใหม่ เช่น วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา ศาสนาเปรียบเทียบ การเมืองระหว่างประเทศ และสถานการณ์โลกปัจจุบัน รวมทั้งสามารถสื่อสารผ่านภาษาต่างประเทศได้อย่างน้อยหนึ่งภาษาถึงสองภาษา และใช้เทคโนโลยีสมัยปัจจุบัน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตเพื่อความงอกงามแห่งสติปัญญา และนำไปใช้ในการบริหารการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

พระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุภสุตมฺโม) ท่านบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร นับว่า เป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้เคียง สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงในชีวิตประจำวัน และสามารถนำไปใช้ปรับปรุงแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการจัดการศึกษาของสถาบันสงฆ์โดยทั่ว ๆ ไป ได้ รูปแบบวิธีการบริหารจัดการศึกษาของท่านที่นำเสนอได้นี้ได้ชี้ให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาของสงฆ์ และท่านได้ใช้วิธีการบริหารจัดการแก้ปัญหา โดยที่ท่านมีรูปแบบการ

บริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ท่านเป็นพระเถระที่มีทุนทางปัญญา ทุนทางธรรม และทุนทรัพย์ในการบริหารจัดการศึกษา หากพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการศึกษาในสำนักเรียนต่าง ๆ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ดำรงตนอยู่ในหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มีความกตัญญูกตเวทิตา มีความศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้า ใช้หลักพุทธวิธีบูรณาการกับหลักการและทฤษฎีในการบริหารการศึกษา เช่น ความเป็นผู้นำใน ด้านต่าง ๆ เช่น ผู้นำด้านการจัดระบบ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสังคมและชุมชน ด้านพัฒนาตนเองผสมผสาน มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาปรับใช้ได้ตลอดเวลา มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม ความสามารถในการครองตน ครองคน และครองงาน พัฒนาคน พัฒนาคณะและ พัฒนางาน ให้ทันเหตุการณ์และทันสมัย มีอุดมการณ์ มีความเสียสละ มีทักษะการบริหาร ที่มีประสิทธิภาพ และเป็นนักประชาธิปไตย เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และที่สำคัญคือการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการเข้าใจ เข้าถึง และนำไปพัฒนา ทำงานในการบริหารการจัดการศึกษาทั้งโดยตรง และโดยอ้อม ด้วยการส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษาทั้งเชิงรับและเชิงรุก ดังที่ พระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุขสขุมโ) ได้ปฏิบัติมาแล้ว เชื่อมั่นว่า กิจกรรมงานด้านการศึกษาที่จัดโดยสงฆ์ จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น และนำสังคมไทยให้ได้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขอย่างแน่นอน สอดคล้องกับแนวคิดของประยุกต์ เจริญสวัสดิ์ กล่าวว่า การบริหาร เป็นภาระหน้าที่ของบุคคลใด ๆ ที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (ทั้งที่เป็นคน วัสดุ เงินทุน ฯลฯ) ของกลุ่ม หรือหน่วยงาน เพื่อให้กลุ่มดังกล่าว สามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ วชิร บูรณสิงห์ กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น 3 ทาง คือ (1)ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายบังคับบัญชา (2) ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย (3) ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์ หรือร่วมทำปฏิกริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

3. รูปแบบ/แนวทางการส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาของพระธรรมปริยัติเวที(สุเทพศุขสขุมโ)ในฐานะเจ้าคณะภาค 15

พระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ศุขสขุมโ)ได้มุ่งบำเพ็ญคุณประโยชน์ให้ประเทศชาติบ้านเมืองในด้านการศึกษา เป็นสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด โดยยึดอุดมคติที่ว่า ให้มีความขยัน ซื่อสัตย์อดทน และเสียสละ ท่านมีอุดมคติในการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ประชาชนเป็นผู้นำด้านสติปัญญา

ความรู้ เป็นผู้นำทางจิตและวิญญาณที่ได้แสดงบทบาทของตนในด้านปัจเจกบุคคลและสังคม ท่านเป็นผู้บริหารการศึกษาที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีเหตุผล และท่านมีการครองตนในฐานะผู้บริหารที่ดี สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงาน มีความยุติธรรม มีจิตสาธารณะ และมีการคิดอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการมีความรู้จริงและปฏิบัติจริง ของท่านจึงทำให้การบริหารประสบผลสำเร็จ เช่น มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารโดยยึดประชาธิปไตย มีการสร้างทีมงาน และสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงาน เป็นต้น นอกจากนี้ ท่านยังมีบุคลิกภาพที่น่าเคารพเลื่อมใส เป็นที่ศรัทธาของประชาชนโดยทั่วไป ท่านได้แสดงบทบาทหน้าที่ที่สมบูรณ์แบบด้วยการตอบแทนรัฐ โดยการเป็นผู้บริหารโรงเรียน แนะนำ สั่งสอน การเป็นผู้ให้คำปรึกษา และทำหน้าที่ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา เป็นการประยุกต์พุทธธรรมที่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตนและคนส่วนรวม เพื่อสนองงานตามพุทธบัญญัติและมหาเถรบัญชา ทั้งบทบาทการบริหาร บทบาทศาสนศึกษา และบทบาทการศึกษาสงเคราะห์ อย่างสมบูรณ์ นับว่าสอดคล้องกับบทบาทของสงฆ์ดังที่ พระอริการสุนทร อากาศโร (แสวงมิม) กล่าวว่า บทบาทและวิธีการของพระสงฆ์ในการส่งเสริมลดความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ 2 ประการ คือ บทบาทหรือหน้าที่ต่อตนเอง และบทบาทหรือหน้าที่ต่อผู้อื่น พระสงฆ์จึงมีบทบาทและวิธีการของพระสงฆ์ในส่งเสริมลดความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนา ใช้บทบาทตามภาวะที่มีอยู่เข้าไปมีส่วนร่วมการดำเนินกิจกรรมกับพระสงฆ์และประชาชน ตามภารกิจของพระสงฆ์ใน 6 ด้านได้แก่ ด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ เพื่อการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ใช้วิธีการส่งเสริมลดความขัดแย้งโดยทำหน้าที่สั่งสอนประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักศาสนิกธรรมมีเมตตา ภาวนากรรม เมตตาจิตกรรม เมตตาโมกข์กรรม เพื่อดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีเกียรติและมีความสุขตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ย่อมก่อให้เกิดความสุขแก่ประชาชนนานัปการ ปัญหาต่างๆ ก็ลดน้อยลงไปเพราะอาศัยกำลังของพระสงฆ์ เช่นเดียวกับที่ปัญญา สละทองตรง พบว่า แนวทาง การส่งเสริมการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้แก่การ การสนับสนุนงบประมาณ การอบรมบุคลากร เฉพาะด้าน การส่งเสริมกำลังใจภายในองค์กร การเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพครู อาจารย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องที่เป็นนอกจากนี้ ยังต้อง มีการสร้างแรงจูงใจที่ดี กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ดีมีสื่อและอุปกรณ์ในการสอนที่ดี และขวัญกำลังใจของผู้สอนที่ดี ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับแนวทางการบริหารของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) ในฐานะเจ้าคณะภาค 15 ซึ่งท่าน ได้ส่งเสริมสนับสนุน การบริหารจัดการศึกษาด้วยการวางแผน การกระจายอำนาจ การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การจัดสรรงบประมาณ รวมทั้งมีการรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ สอดคล้องกับ พระครูพิทักษ์สังฆกิจ (โกสุม ติกฺขวิโร) พบว่า

การจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีนโยบายในการพัฒนาการศึกษา โดยพระภิกษุสามเณรในวัด จะต้องศึกษาเล่าเรียนนักธรรมหรือบาลี ส่งเสริมให้พระสังฆาธิการได้รับการศึกษา เพื่อให้ท่านเหล่านั้นได้นำความรู้และประสบการณ์ที่มีนั้นมาปฏิบัติสนองงานกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างถูกต้อง และให้มีโอกาสได้ดำรงตำแหน่งในระดับเจ้าอาวาส ระดับตำบล ระดับอำเภอ และจังหวัดผลสำเร็จของแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาด้านศาสนศึกษานั้น ส่งผลให้พระภิกษุสามเณรได้รับความรู้จากการศึกษา สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ ทศนคติ ความคิด พฤติกรรมในเชิงลบเป็นไปในเชิงบวก พระสังฆาธิการได้มีโอกาสพัฒนาตนเองในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น มีบุคลากรทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพ จนสามารถนำหลักธรรมไปเผยแผ่อย่างกว้างขวาง อันเป็นการประดิษฐานพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมตลอดไป สอดคล้องกับ พระสุภาพ อภิชาโต (โตนหงส์สา) พบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้กับวัดและชุมชน สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติ ภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต ที่จะเกิดขึ้นในวัด และเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน การส่งเสริมให้เกิดการสร้างธรรมาภิบาลนั้น มาจากความร่วมมือของทั้งวัด และชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนวทางในการบริหารวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล นั้นต้องอาศัยหลักการมีเหตุผลและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับวัดควรให้เจ้าอาวาสและผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล เพราะถือว่าทั้งสองฝ่ายเป็นผู้นำในการบริหารวัดและหมู่บ้านให้มีการบริหารจัดการได้อย่างมีระบบควรมีการพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์และสามเณร โดยนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาใช้เพื่อพระสงฆ์ และสามเณรได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นไปและสนับสนุนเกี่ยวสาธารณูปโภคในเรื่องการรักษาพยาบาล เวลาพระสงฆ์ และสามเณร ด้วยการตั้งกองทุนไว้สำหรับสนับสนุน ทำนองเดียวกันกับพระครูปฐมเขตวิกรม (สมพงษ์ รวินฺฺ โฉ) พบว่า พระสังฆาธิการควรมีการวางกฎระเบียบที่แน่นอนสำหรับการปฏิบัติของผู้ที่อยู่ในปกครอง มีการวางแผนในเรื่องแผนปฏิบัติงานประจำปีร่วมกัน มีการสร้างแรงจูงใจ สำหรับทั้งผู้ที่เรียนและผู้ที่สอบได้เปรียญธรรม จัดหาเงินงบประมาณสนับสนุนการเรียนเพื่อการมีประสิทธิภาพของการบริหารงานของวัดพัฒนา 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) ด้านการ

สาธารณูปการ และ 6) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ นอกจากนี้ ฌฐพัชร์ แนมบัว พบว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ฉันทะ ความพร้อมที่จะกระทำงาน วิริยะ การลงมือทำตามแผนงาน จิตตะ การเอาใจใส่กวดขันในงาน และวิมังสา การติดตามประเมินผลงาน ข้อเสนอแนะต่อ การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คือผู้บริหารควรติดตามความก้าวหน้าของงานที่ได้มอบหมาย และควรมีจุดยืนที่ชัดเจน นอกจากนั้น ควรจัดให้มีการประชุมประจำเดือนขึ้น เพื่อรับทราบปัญหาภายในองค์กรและควรมีการพัฒนาบุคลากรให้ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน

การดำเนินการของพระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) ในฐานะเจ้าคณะภาค 15 นั้นท่านให้การสนับสนุนส่งเสริมการบริหารการศึกษาทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจนก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในการจัดการศึกษาของสงฆ์ในภาคปกครองสงฆ์ 15 ดังที่ พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภสฺสโร) พบว่า พระสงฆ์มีการประยุกต์งานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้วยการช่วยเหลือสังคมอย่างต่อเนื่อง บทบาทการสาธารณสุขสงเคราะห์จึงเป็นงานเกี่ยวกับ การใช้อาคารสถานที่ภายในวัด ใช้เป็นที่ประชุมของหน่วยงานราชการ เป็นที่ประชุมของชุมชนหมู่บ้าน ตำบลในท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ประชาชน หรือจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่น การช่วยเหลือเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน นอกจากนี้ เจ้าอาวาสแบ่งที่วัดให้จัดตั้งสถานศึกษา สถานิอนามัย ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หรือที่ตั้งของหน่วยราชการ ปรปะปาประจำหมู่บ้าน ตลอดถึงกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น เกิดอุทกภัย พระสงฆ์จัดการรวบรวม เครื่องอุปโภคบริโภคจากผู้มีจิตศรัทธานำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย เพื่อให้สังคมได้ปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุ คือทาน ศีล ภาวนา ส่วนผลการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ เป็นการดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป ได้แก่ผลด้านสาธารณสุขประโยชน์ ทำให้ได้สิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น สถานิอนามัย หอสมุด ศาลาประชาคม ซึ่งส่งผลให้เกิดแหล่งรักษาโรค และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้านจิตใจทำให้ประชาชนทั่วไปเห็นบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่องานสาธารณสุขสงเคราะห์ และเกิดศรัทธายิ่งขึ้น สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับ พระอนุชา ธมฺมวโร (วงษ์ประพันธ์) พบว่า การแก้ปัญหาการจัดการศึกษาของสงฆ์ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณที่มีอย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์มากที่สุดโดยเน้นเรื่องหลักๆที่จะพัฒนาคณะสงฆ์เช่นเรื่องการศึกษาธรรมศึกษาบาลีซ่อมแซมส่งเสริมสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์หาสิ่งกระตุ้นที่จะทำให้คณะสงฆ์ทำงานได้อย่างว่องไวชัดเจนจัดการให้เจ้าอาวาสทุกวัดพาลูกวัดทำการสวดมนต์ทุกวันลงปาฏิโมกข์เป็นประจำไม่เพียงแค่นั้นพรพยายามหาวิธีแก้ไขข้อขัดแย้งของคณะสงฆ์และบ้านอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเคารพกันรู้จักมีการพัฒนาสิ่งใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์หาวิธีป้องกันปัญหาเรื่องยาเสพติดช่วยกันสอดส่องดูแลให้ทั่วถึง ดังที่ พระมหาอุทัย

วชิรเมธี (นิยม) พบว่า เจ้าอาวาสควรเพิ่มบทบาทด้านการพัฒนาองค์ความรู้ในหลักธรรมด้านต่าง ๆ ให้กับประชาชนชาวบ้านในพื้นที่ให้สามารถนำหลักธรรมมาใช้และประยุกต์ใช้ในการพึ่งพาตนเองได้ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการในด้านการร่วมมือขึ้นมาให้คณะกรรมการบริหารงานร่วมมือกับสำนักพุทธศาสนาประจำจังหวัด จัดหลักสูตรฝึกอบรมหลักอิทธิบาท 4 ให้กับประชาชนชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่และหมู่บ้าน ได้มีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจถึงหลักธรรมการใช้อิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิต ควรสนับสนุนงบประมาณให้บุคลากร ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับองค์ความรู้ในด้านการพัฒนาหลักธรรมคำสอนนำพาชีวิตเพื่อเป็นการส่งเสริมและผลักดันในด้านการบริหารเกี่ยวกับหลักธรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางในการปฏิบัติและส่งเสริมให้เป็นนโยบายต่อไป ซึ่งพระปริยัติ ฝากกาย (รตนปญฺโญ) พบว่า พระสงฆ์ควรให้การสนับสนุนการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา และให้การส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด โดยมีการสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและการเรียนรู้อย่างบูรณาการและควรจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาชุมชนจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสพติดในชุมชนเช่นเดียวกับ พระมหาฤทัย สิริคุตฺโต (เสาวรักษ์) ศึกษาเรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการอำเภอพนมสารคามจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า พระสังฆาธิการต้องมีการวางแผนนโยบายในการทำงานและควรสร้างความน่าเชื่อถือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่เสมอ สร้างความน่าเชื่อถือให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความเคารพศรัทธาต่อพระภิกษุและพระพุทธศาสนาอยู่ตลอด และพระสังฆาธิการเองควรมีความประพฤติดี ในการเทศน์บรรยายควรรู้จักการเลือกใช้หัวข้อธรรมที่เหมาะสมกับผู้ฟัง และควรเรียนรู้ในการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ประกอบการเทศน์อยู่ตลอดในทันกับเหตุการณ์และสถานการณ์ปัจจุบัน และควรรู้จักที่จะเรียนรู้และศึกษาผู้ฟังก่อนรับนิมนต์เทศน์ในทุก ๆ ครั้ง และควรที่เรียนรู้และศึกษาเพิ่มเติมให้มีความรอบรู้ในเนื้อหาที่สอนและเทศน์อยู่ตลอดและควรสร้างส่งเสริมเรียนรู้ยกวิทยฐานะตัวเองให้มีวุฒิการศึกษาที่เหมาะสมกับบทบาทและควรที่จะสร้างส่งเสริมผลักดันให้ตนเองมีภูมิความรู้ที่น่าเชื่อถือ และรู้จักการเลือกใช้หัวข้อธรรมที่ฟังแล้วจรรโลงใจอยู่ตลอด และควรมีการเรียนรู้ที่จะเลือกใช้สื่อสมัยใหม่ประกอบการเทศน์อยู่ตลอดและควรที่จะรู้จักการเลือกใช้หัวข้อธรรมที่เหมาะสมกับผู้ฟังอยู่เสมอ และการที่พระธรรมปริยัติเวที(สุเทพ มุสสุสมฺโม) ซึ่งทำหน้าที่บริหารจัดการและส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาในฐานะเจ้าคณะภาค 15 นั้น นับว่าท่านทำหน้าที่บริหารหลายประการในคราวเดียวกัน ทั้งการบริหารการศึกษาและการบริหารบุคคล สอดคล้องกับ พระพงษ์ศักดิ์ ฐิตเวที (อ่อนอุทัย) พบว่า บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีความสามารถในการปกครอง การสาธารณสงเคราะห์ ด้าน

การเผยแผ่มีค่าเฉลี่ย ด้านการสาธารณูปการมี ด้านการศาสนศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งจะเป็นการบริหารงานและการดำเนินงานที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาได้อย่างแท้จริงซึ่ง นับว่าบทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุทมฺโม) เป็นอย่างยิ่ง

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุทมฺโม) ท่านเป็นพระเถระที่รอบรู้ ทั้งคันถธุระ วิปัสสนาธุระ มีวิชา ปัญญา ปฏิภาณ ประสพการณ์ ปณิธาน ได้ทำบทบาทหน้าที่ของความเป็นนักบริหารจัดการศึกษาที่ดีทำบทบาทหน้าที่สนองงานคณะสงฆ์ด้วยความเรียบร้อยมีความกตัญญูตเวทีต่อมารดาเป็นยอด มีความรักเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ด้วยความเป็นเยี่ยมเปี่ยมด้วยคุณธรรม ท่านมีบุคลิกภาพที่น่าเลื่อมใส ปฏิภาณว่องไว รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่นำมาซึ่งง่าย ๆ ใกล้เคียงตัว ตรงประเด็น เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยสงฆ์อย่างแท้จริง

4. อุตชีวประวัติและ คุณูปการที่เป็นผลมาจากการบริหารจัดการศึกษาของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุทมฺโม)

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุทมฺโม) เป็นพระเถระที่มีความเมตตาธรรม มีศีลาจารวัตรที่ดั่งงามตามแบบฉบับสมณศากยบุตรในพระพุทธศาสนา เดิมทีก่อนที่จะมีบุญวาสนามาถึงปัจจุบัน เป็นเพียงเด็กที่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียนอยู่เป็นนิตย์ แต่ได้อาศัยความรักความเอ็นดูจากมารดาอันเป็นที่รัก ช่วยทะนุถนอมก่อกอบเลี้ยงดูเป็นอย่างดี จนพบกับได้ใกล้ชิดวัด ช่วยฝึกหัดขัดเกลาอุปนิสัยให้เป็นคนดีมีความรับผิดชอบ ขยัน ซื่อสัตย์ อุดมคติ เสียสละมาตั้งแต่ ท่านจึงเป็นกำลังหลักสำคัญของครอบครัว พออายุได้ 20 ปี ได้บวชทดแทนบุญคุณมารดาให้ขึ้นชมนบุญบารมีตามประเพณี แต่เนื่องด้วยบุญวาสนาหนุนนำ ทำให้ท่านมีโอกาสได้ศึกษาพระธรรมวินัยทั้งปริยัติและปฏิบัติ จากชีวิตเด็กชาวบ้านที่มีโอกาสเรียนรู้เพียงภาคบังคับ กลับพลิกตำนานชีวิตด้วยการเรียนรู้แสวงหาโอกาสให้กับตนเองด้วยการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ได้ศึกษาพระธรรมด้วยการใช้ความเพียรพยายามอย่างหนัก จนสอบได้ระดับสูงสุด คือ เปรียญธรรม 9 และดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร และเจ้าคณะภาค 15

พระธรรมปริยัติเมธี (สุเทพ มุสสุทมฺโม) ท่านมีบทบาทสำคัญยิ่งในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของวัดในเขตปกครองของสงฆ์ภาค 15 (จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และสมุทรสงคราม) ตลอดจนสถานศึกษาต่าง ๆ ทั่วไป นับว่าท่านได้ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งเป็นที่ยอมรับในความเป็นนักการศึกษาของท่านทั้งในวงการพระพุทธศาสนาและในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง ได้รับการยกย่องประกาศเกียรติคุณอย่างมากมาย ดังที่ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวร

มหาวิทยาลัยได้แสดงถึงคุณูปการของ พระเทพปริยัติมุนี (สุเทพ สุสฺสฺสมฺโม) ไว้ว่า ท่านได้รับพระราชทานเสมาธรรมจักรและเกียรติบัตร รางวัลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาประเภทส่งเสริมการศึกษา ได้รับพระราชทานโล่และเข็มเครื่องหมาย ในฐานะผู้สร้างคุณประโยชน์ให้แก่มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ ได้รับพระราชทานพดกาชาดสมนาชั้นที่1 ได้รับถวายปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (ศศ.บ.) สาขาพัฒนาชุมชน ได้รับพระราชทานปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (พธ.ด.) สาขาสังคมศาสตร์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการฝ่ายศึกษาสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ได้รับถวายใบประกาศสดุดีเกียรติคุณและรับเครื่องหมาย “กิตติกรรมประกาศ” จากคณะสงฆ์ประเทศศรีลังกา ได้รับพระราชทานโล่มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ได้รับพระราชทานโล่มหิตลวราวุธธรรม เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ตำแหน่งประธานกรรมการสถานศึกษา ตำแหน่งประธานกรรมการที่ปรึกษา ทั้งในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดในเขตปกครองสงฆ์ ภาค 15 ได้รับถวายปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการศึกษาตลอดชีวิต และการพัฒนามนุษย์ (ศษ.ด.) รับรางวัลเชิดชูเกียรติทางวัฒนธรรมจากสมาคมผู้นับถือพุทธศาสนาโลก และรับรางวัลคำประกาศเกียรติคุณและตราธรรมจักรพุทธศาสนาจากประธานแห่งองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก เป็นต้น

นี่คืออัตตลักษณ์ทางชีวิต การศึกษา และคุณูปการที่เห็นได้ เป็นเชิงประจักษ์จากการวิจัยครั้งนี้

5. ข้อเสนอแนะและคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา และคุณูปการด้านการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ สุสฺสฺสมฺโม)

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ สุสฺสฺสมฺโม) เป็นพระเถระนักบริหารการจัดการศึกษาที่เปี่ยมไปด้วยเมตตาธรรม ดำรงอยู่ในพระธรรมวินัย มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีศิลาจารวัตรงดงาม มีปฏิปทาน่าเลื่อมใสมากด้วยบริวาร เป็นพระสงฆ์ที่มองการณ์ไกลมองเห็นความก้าวหน้าของการศึกษา ท่านส่งเสริมสนับสนุนในด้านการศึกษาให้เกิดความเจริญความก้าวหน้าแก่เด็กนักเรียนและคณะครู ทั้งในจังหวัดนครปฐมและในภาคการปกครองของสงฆ์ ภาค 15 ซึ่ง ผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะว่า การจะเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากต้องมีคุณลักษณะส่วนตัวที่ดีแล้วยังต้องมีคุณลักษณะหรือเทคนิควิธีการในการบริหาร อื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหาร การบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริหารโดยการมีส่วนร่วม เป็นต้น ผู้บริหารต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ด้วยการเข้าร่วมอบรมสัมมนาทาง วิชาการ การศึกษาดูงาน หรือการพัฒนาตนเอง เป็นต้น ดังที่ พระครูใบฎีกาบุญชู ชูติปัญญา (บุญวงศ์) พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นฐานรองรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นการบริหารจัดการของผู้บริหาร โรงเรียนต้องมุ่งที่ผลสัมฤทธิ์ และบริหารโดยการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา

ต้องมีการพัฒนาตน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน และการพัฒนางานในที่สุด สำหรับการบริหารและการส่งเสริมการจัดการศึกษา นับว่าสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุศุสธมฺโม) ซึ่งท่านทำให้คุณเป็นตัวอย่าง (Lead by Example) การเป็นนักบริหารที่มีอยู่ในตัวของท่าน ท่านเป็นผู้ที่ทำให้คุณอยู่ให้เห็น เป็นตัวอย่าง มิใช่แค่เพียงหน้าที่สั่งงานอย่างเดียวงานที่ท่านได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาในระดับสูงกว่าท่านหรือได้รับมอบหมายนโยบายเรื่องใดก็ตาม ท่านจะลงมือกระทำด้วยตนเองท่านมีความเป็นอริยภาพของท่านในการควบคุมลูกคนว่าเป็นเช่นไร ลักษณะ กิริยา ท่วงทีวาจา ความรู้ความสามารถ ท่านสามารถวิเคราะห์ด้วยตัวของท่านเองว่าพื้นฐานเดิมมาจากไหน ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ท่านจะจำแนกได้เก่งมาก สามารถมาช่วยงานกับท่านโดยมิต้องร้องขอ ทุกคนที่มาด้วยความเต็มใจ มาด้วยความศรัทธา มิได้เห็นแก่อาภิสตินิจ้างรางวัลแต่ประการใด ท่านเป็นผู้บริหารที่ รู้คน รู้งาน รู้คนและรู้เท่า รู้ทัน พระสงฆ์จึงมีบทบาทช่วยเหลือและเป็นผู้แก้ปัญหาของชาวบ้าน เช่นปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัว และการจัดการศึกษา ตลอดถึงการเป็นผู้นำชุมชน พระสงฆ์ยังคงทำหน้าที่พัฒนาศีลธรรมแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ในสมัยที่พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุศุสธมฺโม) เป็นเจ้าอาวาส ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

หน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ของวัดที่จัดโดยสงฆ์ควรนำ รูปแบบ/แนวคิดที่ได้จากการบริหารการจัดการศึกษาของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุศุสธมฺโม) ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปพิจารณาเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาหรือเจ้าสำนักเรียนต่อไปโดย

1.1 ส่งเสริมให้ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียนได้ศึกษาหาความรู้หรือพัฒนาตนเองเพิ่มเติมในเรื่องการบริหารโรงเรียน

1.2 จัดอบรมหรือพัฒนาเพื่อให้ความรู้แก่ เจ้าอาวาส หรือเจ้าสำนักเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนต่าง ๆ ที่จัดโดยวัดหรือสถาบันสงฆ์

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียนทุกระดับควรนำแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาที่มีคุณภาพของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุสุสธมฺโม) เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนรูปแบบ/วิธีการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนของตน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความมั่นใจ และมีรูปแบบแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาไปสู่ผู้บริหารการศึกษาที่มีคุณภาพและส่งผลต่อการจัดการศึกษาโดยสงฆ์อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่องการบริหารจัดการศึกษาของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ในสมัยที่พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุสุสธมฺโม) เป็นเจ้าอาวาส ผู้วิจัยศึกษาได้ศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศาสนศึกษา (การบริหารจัดการศึกษาในฐานะเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ และเจ้าคณะภาค 15) และพบว่ายังมีด้านอื่น ๆ ที่น่าสนใจนอกเหนือจากที่ได้ศึกษามาแล้ว คือ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบในการทำบทบาทและหน้าที่ ของนักบริหาร ผู้นำ ซี.อี.โอ. (CEO) ของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุสุสธมฺโม) กับ พระสงฆ์รูปอื่น ๆ เพื่อจะได้ทราบบทบาทรูปแบบและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา
2. ควรศึกษาเทคนิคการสื่อสารพุทธธรรมในบันทึกช่วยจำของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุสุสธมฺโม)
3. ควรได้มีการศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะและประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษาของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุสุสธมฺโม) ต่อไปในอนาคต
4. ควรศึกษาบทบาทด้านอื่น ๆ ของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุสุสธมฺโม) เพิ่มเติม
5. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้บริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุสุสธมฺโม)